

Andragoški glasnik
Vol 22, Broj 2, 2018., str. 23-33
Izvorni znanstveni rad

SAMOPROCJENE KOMPETENCIJA NASTAVNIKA U OSNOVNOM OBRAZOVANJU ODRASLIH

Iva Černja i Dario Pavić

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji
icernja@hrstud.hr, dpavic@hrstud.hr

Sažetak

Aktivnosti nastavnika u obrazovanju odraslih ne ograničavaju se samo na poučavanje već uključuju i brigu o dobrobiti polaznika, motiviranosti i cjelokupnu preobrazbu. Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi razinu samoprocjene kompetencija nastavnika u osnovnom obrazovanju odraslih. Mjera samoprocjene kompetencije nastavnika sadržavala je deset pitanja o kompetencijama u određenim područjima rada nastavnika, poput izrade nastavnih sadržaja, podučavanja polaznika, izrade prezentacija, određivanja ishoda učenja i sl. Rezultati su pokazali da je razina samoprocjene kompetencija nastavnika visoka, s iznimkom procjena mjera digitalnih kompetencija i mjera kompetencija koja zahtijevaju jasna teorijska znanja. Samoprocjena kompetencija nastavnika negativno je povezana s godinama radnog iskustva te s radom isključivo u obrazovanju odraslih i odjeljenjima s polaznicima kojima hrvatski nije materinji jezik.

Ključne riječi: digitalne vještine, iskustvo nastavnika, kompetencije nastavnika, osnovno obrazovanje odraslih

Uvod

„Osnovno obrazovanje odraslih“ definirano je kao nastavni program za odrasle čije se osnovne vještine procjenjuju ispod razine završenog osnovnoškolskog obrazovanja. Osnovno obrazovanje odraslih obično uključuje obrazovanje u području pismenosti odraslih, koje se fokusira na odrasle osobe čije su osnovne vještine ispod razine četvrtog razreda (Merriam i Brockett, 2007). Osnovno obrazovanje odraslih u Hrvatskoj namijenjeno je starijima od 15 godina, koji nisu završili osnovnoškolsko obrazovanje. Održava se u posebnim ustanovama, najčešće pučkim otvorenim učilištima, i to prema Nastavnome planu i programu za osnovno obrazovanje odraslih iz 2003. godine (Narodne novine, broj 136/2003.)

Najnoviji podaci o broju polaznika osnovnog obrazovanja odraslih variraju između 460 i 717 godišnje, od 2011. godine do danas (Državni zavod za statistiku, 2017). Suvremena

praksa obrazovanja odraslih u Hrvatskoj regulirana je Zakonom o obrazovanju odraslih iz 2007. godine, a sve institucije slijede isti Nastavni plan i program za osnovno obrazovanje odraslih, usvojen 2003. godine. Prema navedenom zakonu program obrazovanja odraslih izvode: učitelji, nastavnici, profesori, stručni suradnici, predavači, treneri, voditelji i drugi - zajedničkim nazivom: andragoški djelatnici (Zakon o obrazovanju odraslih, 2007.). Iako postoji jasan zakonski okvir za rad institucija obrazovanja odraslih još uvijek ne postoji standard zanimanja ni standard kvalifikacije koji definiraju potrebne kompetencije nastavnika koji rade u obrazovanju odraslih (Brčić Kuljiš i sur., 2015). O istom problemu izvještava i Žiljak (2011) ističući da se aktivnost nastavnika u obrazovanju odraslih ne ograničava samo na poučavanje već uključuje i brigu o dobrobiti polaznika, njegovu/njezinu motiviranost i cjelokupnu preobrazbu.

S ciljem razvoja referentnog okvira ključnih kompetencija za stručnjake u obrazovanju odraslih na Europskoj razini provedeno je istraživanje temeljeno na akademskim dokumentima, opisima radnih mjesta, tekstovima natječaja i ishodima podučavanja određenih programa (Buiskool i sur., 2010). Istraživanjem su utvrđene dvije skupine kompetencija: generičke kompetencije koje su relevantne za obavljanje svih aktivnosti u sektoru obrazovanja odraslih i nužne su za sve zaposlenike u obrazovanju odraslih, dok su specifične kompetencije potrebne stručnjacima koji su odgovorni za specifično područje aktivnosti (npr. pomaganje učenja, upravljanje institucijom, itd.). Specifične kompetencije stoga nisu potrebne svim stručnjacima koji rade u sektoru obrazovanja odraslih (Buiskool i sur., 2010). Iako u Hrvatskoj ne postoji jasna definicija andragoških kompetencija, postojeće podjele mogu poslužiti kao referentni okvir za promjene prakse obrazovanja odraslih. Autori europske klasifikacije navode kako su na razini djelatnika u obrazovanju odraslih primjeren načini procjena kompetencija mjere samoprocjene i vrednovanja. (Buiskool i sur., 2010). Stoga je cilj ovog istraživanja utvrditi razinu samoprocjene kompetencija nastavnika u osnovnom obrazovanju odraslih. Procjene kompetencija su specifične i usmjerene na rad nastavnika u osnovnom obrazovanju odraslih. Istraživanjem će se ispitati i neke sociodemografske razlike u samoprocjeni razine kompetencija, kao i razlike s obzirom na određene karakteristike posla.

Metoda

U istraživanju su sudjelovali nastavnici koji rade u institucijama osnovnog obrazovanja odraslih u Hrvatskoj. Putem Ministarstva znanosti i obrazovanja (MZO) kontaktirano je ukupno 28 takvih institucija, od kojih je 27 aktivno poslovalo. Nastavnici su tijekom rujna i listopada 2016. godine ispunili online anketu dostupnu na mrežnim stranicama LimeSurvey na poslužitelju računalnog centra Sveučilišta u Zagrebu (SRCE). Tijekom tog perioda ukupno je 124 nastavnika ispunilo anketu, od čega njih 11 samo djelomično. Na temelju broja institucija i broja premeta u osnovnom obrazovanju odraslih, procjenjujemo da ukupan broj nastavnika u osnovnom obrazovanju odraslih iznosi između 250 i 300, što ukazuje da je nešto manje od polovice nastavnika ispunilo upitnik.

Upitnik korišten u istraživanju imao je 162 pitanja, od kojih su se subskale samoprocjene kompetencije nastavnika koristile u ovom istraživanju. Mjera samoprocjene kompetencije nastavnika sadržavala je 10 pitanja o kompetencijama u određenim područjima rada nastavnika, poput izrade nastavnih sadržaja, podučavanja polaznika, izrade prezentacija, određivanja ishoda učenja i sl. Nastavnici su procjenjivali u kojoj su mjeri u mogućnosti svladati specifične zadatke i svoje procjene davali su na skali od 1 – u potpunosti ne mogu do 5 – u potpunosti mogu. Analizom glavnih komponenata utvrđena je jasna jednofaktorska struktura skale s rasponom saturacija od 0,58 do 0,85, pri čemu je prva glavna komponenta objasnila ukupno 60,93 % varijance rezultata. S obzirom na navedeno, formiran je ukupan rezultat na skali samoprocjena kompetencija nastavnika kao prosječni rezultat na svim česticama, pri čemu viši rezultat ukazuje na veću procjenu kompetencija nastavnika. Koeficijent pouzdanost (Cronbachova $\alpha = 0,92$) ukazuje na dobru unutarnju homogenost skale.

Upitnik korišten u istraživanju sadržavao je i sociodemografska i pitanja o osnovnim karakteristikama nastavnika. Ispitanici su dali odgovore o spolu, godinama iskustva rada u obrazovanju i obrazovanju odraslih, načinima podučavanja, radu u drugoj obrazovnoj ustanovi i radu s učenicima kojima hrvatski nije materinji jezik.

Rezultati

S ciljem dobivanja uvida u razinu samoprocjene kompetencija nastavnika izračunata je deskriptivna statistika na svim česticama skale, kao i ukupnom rezultatu na testu (*Tablica 1*). Ovo istraživanje nadovezuje na rad Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske tijekom projekta pod nazivom Provedba Programa EU za obrazovanje odraslih 2015.–2017., objavljenog kao tehničko izvješće (Pavić, 2017). Analize u ovom izvješću ocjenjivale su zadovoljstvo poslom nastavnika, njihovu procjenu vlastitih kompetencija i temeljnih kompetencija polaznika obrazovanja odraslih. Nastavnici koji rade u institucijama osnovnog obrazovanja odraslih svoje kompetencije procjenjuju visokima. Prosjek ukupne kompetencije nastavnika nalazi se u gornjoj petini teorijskog raspona. Nastavnici na svim procjenama daju vrlo visoke ocjene. Više od polovice nastavnika smatra da su u potpunosti u mogućnosti nadopuniti zadani sadržaj nastavnih jedinica sadržajima iz drugih izvora (internet, enciklopedije i sl.), izraditi upitnik kojim bi učenici vrednovali kvalitetu nastave po njenom završetku i prepoznati teškoće u svladavanju gradiva kod učenika. Nastavnici daju i visoke ocjene o mogućnostima prepoznavanja razvojnih i zdravstvenih teškoća kod učenika i izrade prezentacije u Power Pointu koja će, osim teksta, sadržavati slikovni i video materijal. Nešto niže procjene nastavnici daju kompetencijama mogućnosti određivanja ishoda učenja za pojedinu nastavnu jedinicu prema Bloomovoj taksonomiji. Najniže ocjenjuju vlastite kompetencije ($M = 3,21$) izrade nastavnih jedinica u nekom sustavu za e-učenje (Moodle, Merlin, Lumen i sl.), pri čemu čak 34,5 % nastavnika smatra da u potpunosti ili uglavnom ne mogu izraditi takav oblik nastavne jedinice.

Tablica 1. Deskriptivni pokazatelji samoprocjene kompetencija nastavnika

Varijabla	M	SD	Min	Max	1	2	3	4	5
					%	%	%	%	%
Prilagoditi nastavni sadržaj individualnim potrebama učenika	4,22	,767	2	5	0,0%	2,6%	12,9%	44,8%	39,7%
Nadopuniti zadani sadržaj nastavnih jedinica sadržajima iz drugih izvora (Internet, enciklopedije i sl.)	4,37	,912	1	5	1,7%	3,5%	8,7%	27,8%	58,3%
Izraditi prezentaciju u MS Power Pointu koja će osim teksta sadržavati slikovni i video materijal	4,16	1,102	1	5	6,1%	1,8%	11,4%	31,6%	49,1%
Izraditi jednu ili više nastavnih jedinica u nekom sustavu za e-učenje (Moodle, Merlin, Lumen i sl.)	3,21	1,417	1	5	17,7%	16,8%	13,3%	31,0%	21,2%
Odrediti ishode učenja za pojedinu nastavnu jedinicu prema Bloomovoj taksonomiji	3,90	1,196	1	5	6,4%	7,3%	16,4%	30,0%	40,0%
Podučiti učenike vještinama učinkovitog učenja	4,12	,867	2	5	0,0%	3,6%	21,4%	34,8%	40,2%
Podučiti učenike vještinama učinkovitog pisanja	4,06	,966	2	5	0,0%	8,8%	16,8%	33,6%	40,7%
Izraditi upitnik kojim bi učenici vrednovali kvalitetu nastave po njenom završetku	4,18	1,054	1	5	1,8%	7,1%	15,9%	22,1%	53,1%
Prepoznati teškoće u svladavanju gradiva kod učenika	4,45	0,704	3	5	0,0%	0,0%	12,2%	30,4%	57,4%
Prepoznati razvojne i zdravstvene teškoće kod učenika	4,27	0,879	1	5	0,9%	3,5%	12,4%	33,6%	49,6%
Ukupna kompetencija nastavnika	4,10	0,768	2	5	N=116				

Rezultati t-testa pokazali su da ne postoji statistički značajna razlike u ukupnoj samoprocjeni kompetencija nastavnika s obzirom na spol ($t = 0,282$; $p > 0,05$), te spolne razlike nisu utvrđene na niti jednoj mjeri nastavničkih kompetencija. Rezultati korelacijske analize pokazali su da postoji umjerena povezanost ukupne kompetencije nastavnika s radnim stažem nastavnika (*Tablica 2*). Negativna povezanost s godinama iskustva u osnovnoškolskom obrazovanju odraslih ukazuje da s porastom radnog iskustva u obrazovanju odraslih, opada samoprocjena kompetencija nastavnika. Nešto viša povezanost dobivena je s godinama iskustva rada u obrazovanju odraslih, također u negativnom smjeru ukazujući da nastavnici s više godina iskustva rada u obrazovanju svoje kompetencije procjenjuju nižima. Najviše povezanosti s godinama radnog staža dobivene su samoprocjenama kompetencija izrade prezentacije u PowerPointu, te određivanju ishoda učenja za pojedinu nastavnicu jedinicu prema Bloomovoj taksonomiji. Zanimljivo je da kompetencije prilagodbe nastavnog sadržaja individualnim potrebama učenika, nadopune nastavnog sadržaja iz drugog izvora, kao i poduke učenika vještinama pisanja i čitanja i izrade upitnika kojim bi učenici vrednovali kvalitetu nastave nisu povezane s godinama iskustva rada u obrazovanju odraslih, dok su jasno negativno povezane s godinama iskustva u obrazovanju općenito. Zaključno možemo komentirati kako su godine iskustva rada u obrazovanju općenito jasnija odrednica procjene kompetencije nastavnika od godina iskustva rada u obrazovanju odraslih.

S obzirom na to da su godine iskustva rada u obrazovanju jasnije povezane s kompetencijama nastavnika, sljedeći korak bio je utvrditi razlike u kompetencija s obzirom na to rade li nastavnici i u drugoj obrazovnoj ustanovi osim obrazovanja odraslih. Rezultati t-testa pokazali su da nastavnici koji rade i u drugoj instituciji svoje kompetencija rada procjenjuju višima ($t = 4,45$; $p < 0,05$). Na gotovo svim mjerama nastavničkih kompetencija više procjene daju nastavnici koji rade i u drugoj instituciji. Iznimka su procjene kompetencije prilagodbe nastavnih sadržaja individualnim potrebama učenika i nadopune nastavnog sadržaja iz drugih izvora, gdje osobe koje rade u drugoj instituciji obrazovanja i oni koji rade samo u instituciji obrazovanja odraslih postižu jednake rezultate.

Rezultati istraživanja pokazali su da nastavnici koji u svoju nastavu imaju uključene učenike kojima hrvatski jezik nije materinji svoje kompetencije procjenjuju nižima od nastavnika koji nemaju takve učenike ($t = 3,259$; $p < 0,05$). Nastavnici koji rade s učenicima kojima hrvatski nije materinji jezik daju niže procjene u kompetencijama poduke učenika vještinama učinkovitog čitanja i pisanja, izrade upitnika, kao i određivanju ishoda učenja. Svoje vještine izrade prezentacije u PowerPointu, izrade nastavnih jedinica u sustavu e-učenja i izrade upitnika za vrednovanje kvalitete nastave također procjenjuju nižima od nastavnika koji nemaju učenika kojima hrvatski nije materinji jezik.

Tablica 2. Povezanost samoprocjene kompetencija nastavnika s radnim stažem

	Godine iskustva rada u obrazovanju	Godine iskustva u osnovnoškolskom obrazovanju odraslih
Prilagoditi nastavni sadržaj individualnim potrebama učenika	-,210*	-,078
Nadopuniti zadani sadržaj nastavnih jedinica sadržajima iz drugih izvora (Internet, enciklopedije i sl.)	-,275**	-,093
Izraditi prezentaciju u MS Power Pointu koja će osim teksta sadržavati slikovni i video materijal	-,447**	-,330**
Izraditi jednu ili više nastavnih jedinica u nekom sustavu za e-učenje (Moodle, Merlin, Lumen i sl.)	-,231*	-,218*
Odrediti ishode učenja za pojedinu nastavnu jedinicu prema Bloomovoj taksonomiji	-,373**	-,246**
Podučiti učenike vještinama učinkovitog učenja	-,215*	-,140
Podučiti učenike vještinama učinkovitog pisanja	-,240*	-,182
Izraditi upitnik kojim bi učenici vrednovali kvalitetu nastave po njenom završetku	-,232*	-,168
Prepoznati teškoće u svladavanju gradiva kod učenika	-,142	,083
Prepoznati razvojne i zdravstvene teškoće kod učenika	-,141	-,026
Ukupna kompetencija nastavnika	-,318**	-,200*

*p<0,05 / **p<0,01

Tablica 3. Razlike u samoprocjeni kompetencije nastavnika s obzirom na rad u drugoj instituciji

	Rad u drugoj obrazovnoj ustanovi osim ustanove obrazovanja odraslih	M	sd	t	df	p
Prilagoditi nastavni sadržaj individualnim potrebama učenika	da ne	4,32 4,06	,781 ,727	1,824	114	,071
Nadopuniti zadani sadržaj nastavnih jedinica sadržajima iz drugih izvora (Internet, enciklopedije i sl.)	da ne	4,51 4,17	,801 1,028	2,017	113	,046
Izraditi prezentaciju u MS Power Pointu koja će osim teksta sadržavati slikovni i video materijal	da ne	4,39 3,83	1,058 1,090	2,739	112	,007
Izraditi jednu ili više nastavnih jedinica u nekom sustavu za e-učenje (Moodle, Merlin, Lumen i sl.)	da ne	3,76 2,41	1,304 1,185	5,602	111	,000
Odrediti ishode učenja za pojedinu nastavnu jedinicu prema Bloomovoj taksonomiji	da ne	4,22 3,40	1,126 1,137	3,752	108	,000
Podučiti učenike vještinama učinkovitog učenja	da ne	4,41 3,70	,764 ,840	4,667	110	,000
Podučiti učenike vještinama učinkovitog pisanja	da ne	4,34 3,65	,863 ,971	3,974	111	,000
Izraditi upitnik kojim bi učenici vrednovali kvalitetu nastave po njenom završetku	da ne	4,43 3,80	,941 1,108	3,243	111	,002
Prepoznati teškoće u svladavanju gradiva kod učenika	da ne	4,63 4,19	,667 ,680	3,457	113	,001
Prepoznati razvojne i zdravstvene teškoće kod učenika	da ne	4,48 3,98	,894 ,774	3,078	111	,003
Ukupna kompetencija nastavnika	da ne	4,34 3,75	,743 ,665	4,449	114	,000

Tablica 4. Razlike u samoprocjeni kompetencije nastavnika s obzirom na uključenost u nastavu učenika kojima hrvatski nije materinji jezik

	Uključenost učenika u nastavu kojima hrvatski nije materinski jezik	M	sd	t	df	p																																																																																													
Prilagoditi nastavni sadržaj individualnim potrebama učenika	ne	4,19	,794	-,390	111	,697																																																																																													
	da	4,24	,751				Nadopuniti zadani sadržaj nastavnih jedinica sadržajima iz drugih izvora (Internet, enciklopedije i sl.)	ne	4,47	,776	1,246	110	,215	da	4,25	1,082	Izraditi prezentaciju u MS Power Pointu koja će osim teksta sadržavati slikovni i video materijal	ne	4,42	,821	2,667	75,322	,009	da	3,84	1,344	Izraditi jednu ili više nastavnih jedinica u nekom sustavu za e-učenje (Moodle, Merlin, Lumen i sl.)	ne	3,65	1,346	3,997	109	,000	da	2,63	1,331	Odrediti ishode učenja za pojedinu nastavnu jedinicu prema Bloomovoj taksonomiji	ne	4,22	1,059	3,103	106	,002	da	3,52	1,271	Podučiti učenike vještinama učinkovitog učenja	ne	4,41	,775	4,604	107	,000	da	3,70	,840	Podučiti učenike vještinama učinkovitog pisanja	ne	4,38	,792	4,401	84,385	,000	da	3,60	1,014	Izraditi upitnik kojim bi učenici vrednovali kvalitetu nastave po njenom završetku	ne	4,43	,928	2,924	108	,004	da	3,85	1,142	Prepoznati teškoće u svladavanju gradiva kod učenika	ne	4,55	,688	1,588	110	,115	da	4,33	,724	Prepoznati razvojne i zdravstvene teškoće kod učenika	ne	4,39	,884	1,557	99,834	,123	da	4,13	,875	Ukupna kompetencija nastavnika	ne da	4,2965 3,8283
Nadopuniti zadani sadržaj nastavnih jedinica sadržajima iz drugih izvora (Internet, enciklopedije i sl.)	ne	4,47	,776	1,246	110	,215																																																																																													
	da	4,25	1,082				Izraditi prezentaciju u MS Power Pointu koja će osim teksta sadržavati slikovni i video materijal	ne	4,42	,821	2,667	75,322	,009	da	3,84	1,344	Izraditi jednu ili više nastavnih jedinica u nekom sustavu za e-učenje (Moodle, Merlin, Lumen i sl.)	ne	3,65	1,346	3,997	109	,000	da	2,63	1,331	Odrediti ishode učenja za pojedinu nastavnu jedinicu prema Bloomovoj taksonomiji	ne	4,22	1,059	3,103	106	,002	da	3,52	1,271	Podučiti učenike vještinama učinkovitog učenja	ne	4,41	,775	4,604	107	,000	da	3,70	,840	Podučiti učenike vještinama učinkovitog pisanja	ne	4,38	,792	4,401	84,385	,000	da	3,60	1,014	Izraditi upitnik kojim bi učenici vrednovali kvalitetu nastave po njenom završetku	ne	4,43	,928	2,924	108	,004	da	3,85	1,142	Prepoznati teškoće u svladavanju gradiva kod učenika	ne	4,55	,688	1,588	110	,115	da	4,33	,724	Prepoznati razvojne i zdravstvene teškoće kod učenika	ne	4,39	,884	1,557	99,834	,123	da	4,13	,875	Ukupna kompetencija nastavnika	ne da	4,2965 3,8283	,69929 ,79803	3,259	95,800	,002						
Izraditi prezentaciju u MS Power Pointu koja će osim teksta sadržavati slikovni i video materijal	ne	4,42	,821	2,667	75,322	,009																																																																																													
	da	3,84	1,344				Izraditi jednu ili više nastavnih jedinica u nekom sustavu za e-učenje (Moodle, Merlin, Lumen i sl.)	ne	3,65	1,346	3,997	109	,000	da	2,63	1,331	Odrediti ishode učenja za pojedinu nastavnu jedinicu prema Bloomovoj taksonomiji	ne	4,22	1,059	3,103	106	,002	da	3,52	1,271	Podučiti učenike vještinama učinkovitog učenja	ne	4,41	,775	4,604	107	,000	da	3,70	,840	Podučiti učenike vještinama učinkovitog pisanja	ne	4,38	,792	4,401	84,385	,000	da	3,60	1,014	Izraditi upitnik kojim bi učenici vrednovali kvalitetu nastave po njenom završetku	ne	4,43	,928	2,924	108	,004	da	3,85	1,142	Prepoznati teškoće u svladavanju gradiva kod učenika	ne	4,55	,688	1,588	110	,115	da	4,33	,724	Prepoznati razvojne i zdravstvene teškoće kod učenika	ne	4,39	,884	1,557	99,834	,123	da	4,13	,875	Ukupna kompetencija nastavnika	ne da	4,2965 3,8283	,69929 ,79803	3,259	95,800	,002																
Izraditi jednu ili više nastavnih jedinica u nekom sustavu za e-učenje (Moodle, Merlin, Lumen i sl.)	ne	3,65	1,346	3,997	109	,000																																																																																													
	da	2,63	1,331				Odrediti ishode učenja za pojedinu nastavnu jedinicu prema Bloomovoj taksonomiji	ne	4,22	1,059	3,103	106	,002	da	3,52	1,271	Podučiti učenike vještinama učinkovitog učenja	ne	4,41	,775	4,604	107	,000	da	3,70	,840	Podučiti učenike vještinama učinkovitog pisanja	ne	4,38	,792	4,401	84,385	,000	da	3,60	1,014	Izraditi upitnik kojim bi učenici vrednovali kvalitetu nastave po njenom završetku	ne	4,43	,928	2,924	108	,004	da	3,85	1,142	Prepoznati teškoće u svladavanju gradiva kod učenika	ne	4,55	,688	1,588	110	,115	da	4,33	,724	Prepoznati razvojne i zdravstvene teškoće kod učenika	ne	4,39	,884	1,557	99,834	,123	da	4,13	,875	Ukupna kompetencija nastavnika	ne da	4,2965 3,8283	,69929 ,79803	3,259	95,800	,002																										
Odrediti ishode učenja za pojedinu nastavnu jedinicu prema Bloomovoj taksonomiji	ne	4,22	1,059	3,103	106	,002																																																																																													
	da	3,52	1,271				Podučiti učenike vještinama učinkovitog učenja	ne	4,41	,775	4,604	107	,000	da	3,70	,840	Podučiti učenike vještinama učinkovitog pisanja	ne	4,38	,792	4,401	84,385	,000	da	3,60	1,014	Izraditi upitnik kojim bi učenici vrednovali kvalitetu nastave po njenom završetku	ne	4,43	,928	2,924	108	,004	da	3,85	1,142	Prepoznati teškoće u svladavanju gradiva kod učenika	ne	4,55	,688	1,588	110	,115	da	4,33	,724	Prepoznati razvojne i zdravstvene teškoće kod učenika	ne	4,39	,884	1,557	99,834	,123	da	4,13	,875	Ukupna kompetencija nastavnika	ne da	4,2965 3,8283	,69929 ,79803	3,259	95,800	,002																																				
Podučiti učenike vještinama učinkovitog učenja	ne	4,41	,775	4,604	107	,000																																																																																													
	da	3,70	,840				Podučiti učenike vještinama učinkovitog pisanja	ne	4,38	,792	4,401	84,385	,000	da	3,60	1,014	Izraditi upitnik kojim bi učenici vrednovali kvalitetu nastave po njenom završetku	ne	4,43	,928	2,924	108	,004	da	3,85	1,142	Prepoznati teškoće u svladavanju gradiva kod učenika	ne	4,55	,688	1,588	110	,115	da	4,33	,724	Prepoznati razvojne i zdravstvene teškoće kod učenika	ne	4,39	,884	1,557	99,834	,123	da	4,13	,875	Ukupna kompetencija nastavnika	ne da	4,2965 3,8283	,69929 ,79803	3,259	95,800	,002																																														
Podučiti učenike vještinama učinkovitog pisanja	ne	4,38	,792	4,401	84,385	,000																																																																																													
	da	3,60	1,014				Izraditi upitnik kojim bi učenici vrednovali kvalitetu nastave po njenom završetku	ne	4,43	,928	2,924	108	,004	da	3,85	1,142	Prepoznati teškoće u svladavanju gradiva kod učenika	ne	4,55	,688	1,588	110	,115	da	4,33	,724	Prepoznati razvojne i zdravstvene teškoće kod učenika	ne	4,39	,884	1,557	99,834	,123	da	4,13	,875	Ukupna kompetencija nastavnika	ne da	4,2965 3,8283	,69929 ,79803	3,259	95,800	,002																																																								
Izraditi upitnik kojim bi učenici vrednovali kvalitetu nastave po njenom završetku	ne	4,43	,928	2,924	108	,004																																																																																													
	da	3,85	1,142				Prepoznati teškoće u svladavanju gradiva kod učenika	ne	4,55	,688	1,588	110	,115	da	4,33	,724	Prepoznati razvojne i zdravstvene teškoće kod učenika	ne	4,39	,884	1,557	99,834	,123	da	4,13	,875	Ukupna kompetencija nastavnika	ne da	4,2965 3,8283	,69929 ,79803	3,259	95,800	,002																																																																		
Prepoznati teškoće u svladavanju gradiva kod učenika	ne	4,55	,688	1,588	110	,115																																																																																													
	da	4,33	,724				Prepoznati razvojne i zdravstvene teškoće kod učenika	ne	4,39	,884	1,557	99,834	,123	da	4,13	,875	Ukupna kompetencija nastavnika	ne da	4,2965 3,8283	,69929 ,79803	3,259	95,800	,002																																																																												
Prepoznati razvojne i zdravstvene teškoće kod učenika	ne	4,39	,884	1,557	99,834	,123																																																																																													
	da	4,13	,875				Ukupna kompetencija nastavnika	ne da	4,2965 3,8283	,69929 ,79803	3,259	95,800	,002																																																																																						
Ukupna kompetencija nastavnika	ne da	4,2965 3,8283	,69929 ,79803	3,259	95,800	,002																																																																																													

Rasprava

Ovim istraživanjem ispitivala se razina samoprocjene specifičnih kompetencija nastavnika u osnovnom obrazovanju odraslih. Nastavnici svoje kompetencije procjenjuju visokima, te smatraju da mogu prilagoditi nastavni sadržaj individualnim potrebama učenika i nadopuniti nastavnu jedinicu sadržajem iz drugih izvora. Upravo su takve kompetencije prepoznate i kao najvažnije u istraživanju Brčić Kuljiš i sur. (2015) u kojem ravnatelj i stručni voditelji aktivnosti u obrazovanju odraslih ističu da su najvažnije kompetencije vezane uz posao pripreme nastave i njeno izvođenje uz primjenjivanje različitih metoda i oblika rada. Kao važnu kompetenciju ističu i izvedbu nastave ovisno o potrebama, afinitetima i sposobnostima polaznika (Brčić Kuljiš i sur., 2015). Nastavnici u ovom istraživanju smatraju da mogu prepoznati teškoće u svladavanju gradiva kod učenika i prepoznati razvojne i zdravstvene teškoće. Ipak nešto niže procjene nastavnici daju na procjenama izrade nastavnika sadržaja u nekom sustavu za e-učenje. Ovi rezultati ukazuju na manjak digitalnih kompetencija nastavnika. Digitalne kompetencije u području obrazovanja prema suvremenim modelima pripadaju u jednu od osam ključnih kompetencija nastavnika (Gordon i sur., 2009). Nastavnici nešto niže procjene vlastitih kompetencija daju i na procjeni mogućnosti određivanja ishoda učenja za pojedinu nastavnu jedinicu prema Bloomovoj taksonomiji. Ovakvi rezultati ukazuju na važnost jasnije definiranog obrazovanja andragoških djelatnika. U Hrvatskoj ne postoji sveučilišni diplomski, specijalistički ili poslijediplomski studij koji je posvećen izobrazbi nastavnika za rad u obrazovanju odraslih. Uspostava takvih studija povećala bi razinu kompetencija nastavnika vezanih uz pojedine teorijske modele rada s polaznicima.

Rezultati istraživanja pokazali su da je samoprocjena kompetencija nastavnika niža kako raste radni staž nastavnika. Radni staž u obrazovanju općenito jasnija je odrednica samoprocjena kompetencija od radnog staža u obrazovanju odraslih. Istraživanja su pokazala (Sabatini i sur., 2000) da nastavnici s najmanje iskustva u obrazovanju odraslih imaju često više iskustva i u nastavi osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja, ali i iskustva rada u visokom školstvu. Moguće je da je navedeno široko iskustvo rezultat boljih procjena kompetencija nastavnika s manje iskustva. Također neke specifične kompetencije odnose se na moderne tehnologije kojima lakše ovladavaju mlađi nastavnici, stoga ne začuđuje da su najviše povezanosti dobivene na mjerama procjena nekih specifičnih digitalnih kompetencija.

Nastavnici koji rade i u nekoj drugoj instituciji osim institucije obrazovanja odraslih svoje kompetencije sustavno procjenjuju višima na gotovo svim mjerama kompetencije. S obzirom na to da je već navedeno da uglavnom mlađi nastavnici rade u više institucija, a da je radni staž jasno povezan s kompetencijama, ovaj nalaz je očekivan. Također, nastavnici koji rade i u drugim ustanovama imaju više izvora stjecanja kompetencija, te veće mogućnosti za izgradnju karijerne samoefikasnosti.

Rezultati istraživanja pokazali su da nastavnici koji u svoju nastavu imaju uključene učenike kojima hrvatski jezik nije materinji svoje kompetencije procjenjuju nižima od nastavnika koji nemaju takve učenike. Interkulturalne kompetencije važan su aspekt

profesionalnog razvoja nastavnika. Pri interkulturalnoj komunikaciji nastavnici nailaze na različite barijere, te je proces razvoja i stjecanja interkulturalnih kompetencija trajan i temeljen na principima cjeloživotnog učenja (Drandić, 2013). Razvidno je da je stjecanje interkulturalnih kompetencija složen i sveobuhvatan proces, stoga ne iznenađuju rezultati ovog istraživanja koji pokazuju da se nastavnici koji u svojim odjeljenjima imaju polaznike kojima hrvatski nije materinji jezik procjenjuju manje kompetentnima. Očekivano najveće razlike uočene su na mjerama poduke učenika vještinama učinkovitog pisanja i učenja.

Zaključno, nastavnici u osnovnom obrazovanju odraslih svoje kompetencije procjenjuju uglavnom visokima, iako nešto niže procjene daju na mjerama kompetencija koje zahtijevaju digitalne vještine, te specifična i teorijska znanja u području obrazovanja odraslih. S obzirom na to da niže procjene kompetencija imaju nastavnici koji rade isključivo u obrazovanju odraslih i koji imaju učenike kojima hrvatski nije materinji jezik vjerujemo kako bi strukturirani programi diplomskog sveučilišnog studija u području obrazovanja odraslih, kao i sustavno dodatno usavršavanje postojećih nastavnika, povećali razinu njihovih kompetencija.

Literatura:

- Brčić Kuljiš, M., Popović, T., Vican, D., Pavičić, J., Relja, R., Ljubetić, M., ... & Vučić, M. (2015). *Kompetencije nastavnika u obrazovanju odraslih-perspektiva tržišta rada*. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu.
- Državni zavod za statistiku. (2017). *Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2017*. Zagreb.
- Drandić, D. (2013). Uloga i kompetencije nastavnika u interkulturalnom obrazovanju. *Magistra ladertina*, 8 (1), 49-57.
- Gordon, J., Halász, G., Krawczyk, M., Leney, T., Michel, A., Pepper, D., ... & Wiśniewski, J. (2009). Key competences in Europe: Opening doors for lifelong learners across the school curriculum and teacher education.
- Merriam, S. B., & Brockett, R. G. (2007). *The profession and practice of adult education: An introduction* San Francisco. Jossey-Bass
- Nastavni plan i program za osnovno obrazovanje odraslih, NN 136/03 § (2003). Pribavljeno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_08_136_2001.html
- Pavić, D. (ur.) (2017). *Nastavnici u osnovnom obrazovanju odraslih u Hrvatskoj: Zadovoljstvo nastavnim programom, uvjetima rada i polaznicima, procjena vlastitih kompetencija i temeljnih kompetencija polaznika*. Ministarstvo znanosti i obrazovanja.
- Sabatini, J. P., Daniels, M., Ginsburg, L., Limeul, K., Russell, M., & Stites, R. (2000). *Teacher Perspectives on the Adult Education Profession: National Survey Findings about an Emerging Profession*.

Zakon o obrazovanju odraslih, NN 17/07 § (2007). Pribavljeno na
https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_02_17_668.html

Žiljak, O. (2011). Andragoška profesija i andragoške kompetencije-aktualna istraživanja. Andragoški glasnik: *Glasiloo Hrvatskog andragoškog društva*, 15 (1), 31-46.

SELFASSESSMENT OF TEACHER COMPETENCIES IN BASIC EDUCATION OF ADULTS

Iva Černja and Dario Pavić

University of Zagreb, University Department of Croatian Studies
icernja@hrstud.hr, dpavic@hrstud.hr

Summary

The activities of the teachers in adult education are not limited only to teaching, but include the welfare of the attendees, their motivation and overall change. The aim of this research was to determine the level of self-assessment of teacher competences in adult education. The measure of self-assessment of teacher competence contained ten questions about competences in certain areas of teacher work, such as curriculum development, student training, presentation creation, determination of learning outcomes, etc. The results showed that self-assessment of teacher competence is high, with the exception of estimation of digital competencies and measures of competencies that require clear theoretical knowledge. Self-assessment of teacher competences is negatively associated with years of work experience, with the work solely in adult education and the classes with the majority of attendees whose native language is not Croatian.

Key words: *digital skills, teacher experience, teacher competences, primary adult education*